

Dwa narody – jedna historia

Niemal 60 lat temu rozpoczęto akcję wysiedleńczą Żydów z getta otwockiego, a 19 sierpnia 1942 r. całkowicie je zlikwidowano. Dla upamiętnienia tamtych wydarzeń Społeczny Komitet Pamięci Żydów Otwockich i Karczewskich postanowił zorganizować cykl wykładów poświęconych historii i kulturze Żydów.

Cykl ten rozpoczęło 5 czerwca spotkanie w auli L.O. im. K.I. Gałczyńskiego w Otwocku zainaugurowane przez redaktora naczelnego miesięcznika „Więź” – pana Zbigniewa Nosowskiego. Zorganizowały je nauczycielki: Maria Bołtryk i Katarzyna Kałuszko. Obie panie są autorkami programu klasy historyczno-erudycyjnej w liceum, wzbogaconego o informacje na temat kultury żydowskiej. W wykładach wzięła udział nie tylko młodzież z naszego ogólniaka, ale również z innych szkół otwockich.

Pierwszy wykład poświęcony Żydom otwockim i karczewskim wygłosiła historyczka Sylwia Szymańska. Opisując historię Żydów od zarania dziejów naszego miasta do czasów II wojny światowej, prelegentka zwracała szczególną uwagę na pokojowe współistnienie dwóch społeczności w tamtym okresie. Omówiła również lokalizację niektórych obiektów sakralnych – synagog oraz cmentarzy. Dla słuchaczy interesującym faktem było to, jak bardzo przyczynili się do powstania i rozwoju naszego miasta żydowscy lekarze. Wszak już w 1895 Józef Przygoda założył tutaj pierwsze uzdrowisko. Później ze względu na miejscowy mikroklimat zaczęły powstawać nowe placówki lecznicze. Z tego też względu do Otwocka zaczęło przyjeżdżać i osiedlać się wielu Żydów, a w 1916 powstała tu ich samodzielna gmina wyznaniowa.

Rok 1940 to tworzenie się getta na terenie naszego miasta. Ewenementem na skalę europejską było utworzenie „żydowskiej dzielnicy kuracyjnej” obejmującej szpital psychiatryczny „Zofiówka”, szpital przeciwgruźliczy „Brijus” oraz Instytut Opieki nad Dzieckiem.

Jako że wykład pani Szymańskiej był obiektywny, nie zabrakło wzmianek o tak niechlubnych incydentach, jak istnienie Judenratu, czyli rady żydowskiej, zajmującej się dostarczeniem robotników do pracy przymusowej.

Po krótkiej przerwie głos zabrała pani Monika Krajewska, przedstawicielka Żydowskiego Instytutu Historycznego. Wykład oscylował wokół symboliki macew i został dodatkowo wzbogacony o slajdy przedstawiające nagrobki żydowskie, głównie z cmentarzy w Karczewie i Anielinie. Cmentarz to bardzo ważny element kultury i religii judaistycznej. Bardzo dużą wagę przywiązuje się do rytuału pogrzebowego, który ściśle stanowi, jak mają zachowywać się towarzyszący zmarłemu. Dla niektórych zaskakujące mogło być to, że na nagrobkach żydowskich nie zapala się zniczy, lecz kładzie karteczki z modlitwą za zmarłego. Religia zakazuje umieszczania na macewach podobizn osób, więc zamiast tego przedstawione są symbole w jakiś sposób kojarzone ze zmarłym, m.in. świece, księgi, misy, gęsie pióra, instrumenty etc. To właśnie symbolice poszczególnych przedmiotów była poświęcona większa część wykładu M. Krajewskiej.

Trudno jest oceniać swojego sąsiada nie wiedząc nic o nim. Toteż oba wykłady były zaadresowane zarówno do laików, jak i do tych, którzy chcieli pogłębić swoją wiedzę na temat Żydów. Historia naszego miasta jest nierozzerwalnie związana z tą społecznością i nie wolno nam o tym zapominać.

*Adrianna Winiarek, klasa IIIc
L.O. im. K.I. Gałczyńskiego*

Swoje wrażenia ze spotkania w ogólniaku opisało kilka uczennic z klasy III c. Niestety prace, choć ciekawe, wszystkie nie mogły zmieścić się na naszych łamach. Dlatego poniżej tylko fragment kolejnego artykułu pt.: „Żydzi współmieszkańcy Otwocka”.

Nagrobki żydowskie dzielą się na wykonane w sposób tradycyjny (zawierające płaskorzeźby, przeważnie w kolorze czerwonym lub złotym, oraz krótkie epitafia), zawierające styl biblijny (gwiazda Dawida) oraz sarkofagi przyozdobione elementami renesansowymi. Motywami, które często pojawiają się na nagrobkach, są: dłonie (symbol kapłanów z rodu kohenów), misa i dzban (groby Lewitów, którzy sprawowali ceremonie ofiarne w starożytnym Izraelu), księgi (symbol oznaczający pobożność, cnotę studiowania Tory i Talmudu), gęsie pióro (znak kopisty świętych tekstów), świecznik (oznaczenie grobu kobiety, bo to kobieta zapala i błogosławi światła szabat), puszka (symbol dobroczyńności), lew (strażnik Tory, symbol mocy), ptak (allegoria duszy), trzoda owiec (symbol żałoby po zmarłym). Więcej informacji o tych zagadnieniach zawiera książka Moniki Krajewskiej pt.: „W papierze i w kamieniu. Motyw symboliki żydowskiej w wycinkach i rysunkach”.

Anna Książek, IIIc

To bardzo konkretny przykład, że nie wystarczy mieć dobre chęci, ale trzeba coś robić. Dziękuję bardzo – powiedział rabin Warszawy i Łodzi Michael Schudrich do młodzieży zebranej 7 czerwca przed cmentarzem żydowskim w Anielinie. Wraz z członkami Społecznego Komitetu Pamięci Żydów Otwockich i Karczewskich cmentarz porządkowali uczniowie klas: IIc i IIIc Liceum im. Gałczyńskiego w Otwocku oraz Gimnazjum Społecznego Św. Rodziny w Świdrze.

(E.B.)